

Radu Carp este prof. univ. dr., Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București. Reprezentant al Universității din București pentru E.MA - European Master's Degree in Human Rights and Democratization, program al Global Campus of Human Rights, Veneția (2015-). Membru în proiectul Jean Monnet Chair "European Union for Peace, Prosperity and Security" (Jean Monnet Chair 101175522 - EU-PPS), coordonat de National Caucasus University, Tbilisi, Georgia (2024-). Membru în proiectul de cercetare "New Security Challenges in the Black Sea Region due to the Russian Aggression in Ukraine", coordonat de Universitatea din București/Fridtjof Nansen Institute - Fridtjof Nansen Stiftelsen på Polhøgda - Norvegia, contract no. G2024 - 7380/2024 (2024 - 2025). Profesor asociat și stagii de predare la universități din Europa, SUA, Canada, Argentina, Taiwan, etc. Autor a 25 de cărți de autor sau coautor.

Radu CARP

TEHNO-POPULISM

politica identitară și tentația
democrației iliberale

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Cristina Matiuța

Conf. univ. dr. Cosmin-Ștefan Dogaru

Editor & coperta: Dan Mărgărit, imagine generata AI

Redactor: Mirela Ivan Nobel

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a

României

CARP, RADU

**Tehno-populism : politica identitară și tentația
democrației iliberale / Radu Carp. - Târgoviște :**

Cetatea de scaun, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-848-3

32

*Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice
mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt
rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al editurii,
cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și
prezentărilor.*

ISBN 978-606-537-848-3

©Editura Cetatea de Scaun®, Târgoviște, 2026

editura@cetateadescaun.ro_www.cetateadescaun.ro

Tipărit de Editura Cetatea de Scaun

CUPRINS

Introducere	7
Politica identitară	13
Tentația democrației iliberale	21
Concluzii	89
ANEXĂ - Jocul „oglinzilor paralele”, astroturfing și tehnopolism: fenomenul Călin Georgescu	92
Bibliografie	117
Webografie	123
Index	127

fără a parcurge drumul de la consensul în jurul democrației liberale la afirmarea virtuților democrației iliberale, nu putem înțelege avansul tehnopopulismului. Nu este vorba doar de o discuție care se bazează pe avansul tehnologic și cum influențează acesta democrația. Este vorba de a înțelege cum anume toate aceste tendințe sunt inter-conectate și, în final, amplifică amenințarea la adresa democrației pe care o reprezintă populismul.

Toate aceste idei au evoluat în timp, în cadrul cursului pe care îl țin la Școala Doctorală a Facultății de Științe Politice a Universității din București, precum și a prelegerilor găzduite de Universitatea din Wrocław, Institutul de Științe Politice al Universității din Viena, Universitatea Carolină din Praga sau în cadrul programului de master european dedicat democratizării și drepturilor omului din cadrul Global Campus of Human Rights - Veneția. Tuturor celor care au scos în evidență aspecte legate de conținutul acestei cărți cu aceste ocazii și cu care am purtat îndelungi discuții pe marginea celor scrise în această carte le sunt profund recunoscător.

Politica identitară

Nu putem înțelege felul în care arată în prezent populismul și din ce motiv critica sa la adresa democrației are un succes atât de mare, fără a înțelege temele care subsumează această mișcare și care, datorită necunoașterii sau tratării deficitare din exterior, sunt adesea ignorate. O astfel de problemă este rolul pe care îl joacă identitatea, prin raportare la alte concepte politice. Se afirmă de multe ori că trăim într-o perioadă a politicii identitare, fără a se înțelege exact despre ce este vorba. Mișcările populiste au transformat tema tradiției în tema identității. Sentimentul de pierdere a identității într-o lume bazată pe globalizare, ideea că există un clivaj fundamental între cei care susțin globalizarea și cei care susțin păstrarea identităților naționale a dus la un sprijin din ce în ce mai mare pentru mișcările populiste.

Îi datorăm lui David Goodhart meritul de a fi explicat printre cei dintâi felul în care diviziunea dintre o viziune bazată pe deschidere pe plan global și cea bazată pe regăsirea identității naționale a dus la plasarea mișcărilor populiste de partea celei din urmă viziuni. Potrivit lui Goodhart, odată cu referendumul Brexit și cu prima alegere a lui Donald Trump, clivajul politic între cei care susțin cea dintâi viziune (*Anywheres*) și cei care o susțin

pe cea din urmă (*Somewheres*) a devenit manifest și a început să producă efecte pe plan politic⁸.

Politica bazată pe identitate a fost abordată în noul context posterior referendumului Brexit și primei alegeri a lui Donald Trump de Mark Lilla. Acesta consideră că politica bazată pe identitate nu este nimic nou în SUA, nici la dreapta și nici la stânga spectrului politic. În timp ce Republicanii au avut o îndelungată tradiție a raportării la probleme care țin de națiune sau rasă, Democrații au început de la un moment dat să privească societatea ca fiind divizată în mai multe grupări: femei, hispanici, afro-americieni, etc. Soluția la acapararea dezbatelor politice prin raportarea exagerată la problema identității este pentru Mark Lilla conceptul de cetățenie care „oferă un limbaj politic ce ține de o solidaritate care transcede atașamentele identitare”⁹.

O temă fundamentală pentru mișcările populiste o reprezintă cea a migrației, deoarece aceasta ar reprezenta cea mai mare provocare pentru identitatea națională. Francis Fukuyama este unul dintre primii autori care au încercat să analizeze motivele pentru care tema identității a devenit centrală pentru definirea noilor forme de populism. Tema migrației, a gestionării refugiaților, a devenit foarte importantă, deopotrivă în SUA și în Europa. Uniunea Europeană, ulterior crizei refugiaților din 2015, a devenit principala țintă de atac a celor care se bazează pe politica identității, deoarece este considerată

⁸ David Goodhart, *The Road to Somewhere. The Populist Revolt and the Future of Politics*, C. Hurst & Co., London, 2017.

⁹ Mark Lilla, *The Once and Future Liberal. After Identity Politics*, HarperCollins, New York, 2017, p. 123.

responsabilă pentru pierderea dreptului de a controla frontierele unui stat. Sistemul Schengen a fost criticat de partidele populiste și în multe țări această critică a dus la reinstaurarea controalelor. Drepturile refugiaților, afirmate la nivelul Uniunii Europene, întărite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, au fost contestate de aceste partide, în numele păstrării unei identități naționale. În SUA, problema migrației a devenit, după cum remarcă Francis Fukuyama într-o lucrare apărută în 2018¹⁰, una politică, fiind îmbrățișată de Partidul Republican, cu mult timp înainte de venirea la putere a lui Donald Trump. Adversarii politici de la Partidul Democrat au fost criticați nu doar pentru că sprijină migrația, dar și pentru faptul că ar avea în rândurile sale un procent semnificativ de migranți sau urmași ai migranților. De aici și până la politica foarte represivă a Administrației Trump față de migranții ilegali, cu ajutorul ICE, nu a fost decât un pas. La baza creării acestui clivaj a stat fără îndoială o realitate: societățile occidentale s-au confruntat în ultimele decenii cu niveluri record ale migrației. Tema a fost preluată rapid de mișcările populiste care au prezentat doar dezavantajele migrației. Așa s-a reușit un vot favorabil la referendumul Brexit: teama față de străini a fost în mod explicit exacerbată din punct de vedere politic. Liderii populști au prezentat situația curentă ca fiind marcată de prezența unui număr din ce în ce mai mare de străini cu tradiții diferite care nu respectă “identitatea națională”. Stânga

¹⁰ Francis Fukuyama, *Identity. The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2018.

„progresistă” a fost învinuită de faptul că ar încuraja această migrație care duce la slăbirea sentimentului de apartenență la națiune. Populiștii au început să afirme că valorile celor nou veniți sunt în deplină contradicție cu valorile celor care locuiesc într-o anumită țară de câteva generații. Mai mult, s-a afirmat că modelul democrației liberale a generat, prin toleranța excesivă, o migrație care este scăpată de sub control, iar soluția ar fi democrația iliberală, bazată pe un concept mai puțin incluziv din punct de vedere al definirii națiunii.

Francis Fukuyama observă însă că politica bazată pe identitate este practică atât de stânga, cât și de dreapta. Dreapta revine asupra unor aspecte mai vechi aduse în discuție de plasarea problemei identității în centrul dezbaterilor politice, cum ar fi rasa sau religia. Stânga exagerează virtuțile diversității, considerând că diversitatea ar fi o bază solidă pentru o nouă identitate care să susțină un proiect statal - însă Fukuyama consideră că o asemenea construcție este imposibilă. Astfel, politica identitară practică de ambele direcții din politică creează mediul ideal de manifestare a unei a treia opțiuni, cea populistă, care construiește o viziune completă a identității și își găsește un loc de necontestat în cadrul spectrului politic. Ceea ce oferă un caracter și mai insolubil problemei identificării unui antidot la problema politicii bazată pe identitate este faptul că acest tip de politică se extinde și în afara Occidentului - așa se explică, afirmă Fukuyama, dezvoltarea unor forme din ce în ce mai radicale ale Islamului. Fukuyama nu oferă o soluție - cum ar putea să apară sentimentul de apartenență la o comunitate politică fără ca acesta să fie influențat de

aspecte identitare care fac imposibilă funcționarea comunității respective, ci afirmă doar că identitatea poate fi folosită pentru a integra și nu pentru a diviza. Oricum, cartea sa are meritul de a fi făcut legătura, foarte bine argumentată, între problema identității și cele mai importante teme care revin în limbajul mișcărilor populiste.

Tema identității și a consecințelor sale pentru structurarea unui nou clivaj politic este abordată și de Alain Chouraqui într-o lucrare publicată în 2022. Acest autor vorbește despre „vertijul identitar”: alunecarea politicii în capcana tratării cu prioritate a aspectelor identitare. Chouraqui vorbește despre fenomenul „extremismului identitar” care înseamnă dispariția oricăror altor subiecte de dezbateră, în afară de problema identității. Pentru Chouraqui, este legitim să fie dezbătută într-o democrație problema identității individuale sau colective, precum și ideea de națiune dar această dezbateră nu poate și nu trebuie să fie unica posibilă, în caz contrar ajungându-se la „divizarea corpului social”. Soluția pentru ca problema identității să nu fie decisivă pentru dezbateră politică este „curajul identității plurale”, afirmarea simultană a mai multor identități, toate la fel de importante pentru participarea politică: identitate națională, religioasă sau seculară, familială, profesională, etc¹¹.

¹¹ Alain Chouraqui, *Le vertige identitaire. Tirer les leçons de l'expérience collective: comment peut basculer une démocratie?*, Actes Sud, Paris, 2022.